

GATMAIMÓ

Tamus communis L.

[1753, Sp. Pl. : 1028] $2n = 48$

Tamus communis L.: imatge de THOMÉ, OTTO WILHELM

Tamus communis (peu femení)

Tamus communis (peu masculí)

NOMS POPULARS

- Alemanys:** Gemeine schmerwurz/Schmerwurz/ Echte schmerwurz / Feuerwurzel / Gewöhnliche schmerwurz / Schmerzwurz / Speckwurzel / Späggbeeri / Stickwurz
- Amazig:** ⵓⴽⵉⵙⵓⵔ / Agulz
- Anglès:** Black bryony/ Black bindweed / Lady's-seal
- Àrab:** ديسقوريا معروفة / جربوع شائع / al-karam al-barri
- Aragonès:** nuez negra, tuca
- Bable/asturià:** bidre, cereces de perru, colorainos, corales, enredadera, hedrera, muégada, muélaga, pica pica, planta del coral, uvas de perru
- Basc/Euskera:** apo-mats, apo-matsa, apomahats, apomahatsa, asta-mats, asta-matsa, mahatshondo, mahatstei, mathatstei, taneta.
- Castellà:** nueza negra, brionia negra, enredadera, espàrrago culebra, alupios, brionia negra, canduerca, carduenca, cuentas negras, enredadera, espàrrago, espàrrago bravío, espàrrago de caña, espàrrago de lupia, espàrrago de sepia, espàrrago lupio, espàrragos, espàrragos buenos, espàrragos chirrinantes, espàrragos de bicha, espàrragos de caña, espàrragos de culebra, espàrragos de lupia, espàrragos de yedros, espàrragos de zarza, espàrragos de zorra, espàrragos hilachones, espàrragos hilachos, espàrragos de rabia, espàrragos hileros, espàrragos hilos, espàrragos locos, espàrragos rechinantes, espàrragos rochinantes, espàrragos zarceros, espàrragos zarzaleros, espàrrago zarceros, esparraguera buena, esparraguera de hilachos, esparraguilla, hierba de la mujer apaleada, hilachones, lupio, lupios, nuerza, nueza, nueza negra, nuez negra, planta de la culebra, sello

de la Virgen, sello de Nuestra Señora, tarayo, uva de zorro, uva negra, uvas de can, uvas del diablo, uvas de perro, uvas negras

Català:	Corretjola de cavall / Corriola de cavall / Gatmaimó / Maimó / Marimó / Tàrrecs/Metxoacà bord
Danès:	Jomfrurod / Vor frues segl
Eslovac:	Bljušč navadni / Navadni bljušč
Estonià:	Harilik taamus
Francès:	Tamier commun/ Herbe aux femmes battues
Gaèlic:	Unach dhubh/ Crotharnach
Gal·lès:	Cwlwm y coed/ Afal adda / Coedglwm / Coedrwym / Cwlwm y gwŷdd / Erfinen y coed / Grawn y perthi / Gwynwydden ddu / Meipen fair / Paderau'r gath / Rhwymyn y coed / Taglys du
Gallec:	baganha, boudaña, buganha, cereixas de can, cereixas de corriola, corriola, esparrago, nabo caíño, naboda, norza negra, norça-preta, nouza, noza, noça, saltasebes, saltasebias, tamo, uva-de-cão, uva-de-çao, uvas d'o can, uvas de can, uvas de cobra, uvas de corriola, uvas do can, valdeba.
Grec:	Βρωνια η κοινή / Οβριά / Ομβριά
Hebreu:	יַצְחָן דִּים
Holandès:	Spekwortel
Hongarès:	Erdeiszlák / Felfutó hájgyökér / Hájgyökér / Pirítógyökér
Italià:	Tamaro
Persa/farsi:	نیلوفر صحرايي
Portuguès:	arrebenta-boi/ baganha / buganha / norça-preta / tamo / uva-de-cão/arrebenta-boj / norsa/ norza preta/ norça negra/ norça-preta / noza/ tamo/ tanho
Rus:	Диоскорѣя обыкновѣнная/ Тамус обыкновѣнный
Serbi:	Бљушт/Bljušt
Suec:	Djävulsdruva / Tamus communis
Turc:	Asiut / Dövmüşavratotu / Karaasma
Txec:	Smlďnice obecňá
Ucrainès:	Тамус звичайний

DESCRIPCIÓ BOTÀNICA

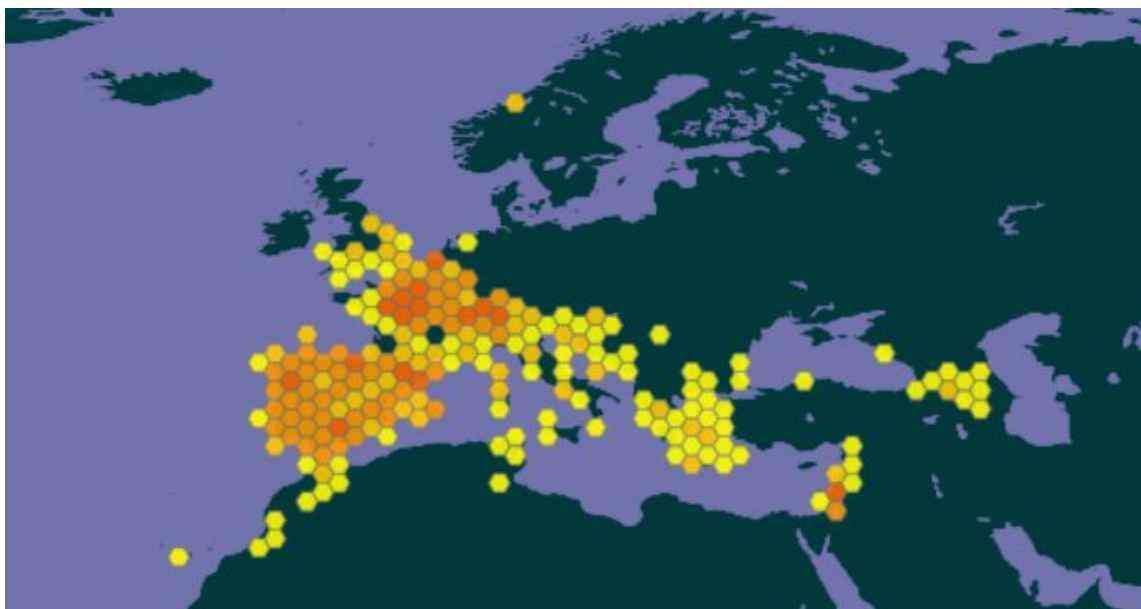
És de les poques monocotiledònies que té les fulles amb els nervis no paral·lels (junt amb *Arum*, *Barderea*, *Dioscorea*). Les Dioscoriàcies són plantes amb flors isostèmones inferovàriques, amb 3 sèpals.

El gatmaimó és una liana vivaç, dioica, glabra, de fulles lluents, toves, cordades (a vegades trilobulades). Normalment d'un verd molt fosc, i a la tardor es mantenen grogues força temps, contrastant amb la vermellor dels fruits (excepte quan són grocs a la var. *smilacifolia*). El tubercle, napiforme, pot fer més de 20 cm de longitud, és de color fosc i cilíndric estret. La tija pot allargar-se fins més de 4 m; és prima i puja girant cap a l'esquerra. Les fulles solen fer 6-9 4-6.5 cm i tenen 39 nervis principals prominents i la nervació secundària reticulada; el pecíol fa 3.5-6 cm. Les estípules fan fins 3.5 mm i cauen aviat. Les inflorescències masculines són ramificades, laxes, de fins uns 35 cm i amb fins més de 70 flors; les femenines són més curtes (fan fins a 7 cm com a molt) i tenen 1-13 flors; les bràctees fa 2-2.5 0.3-0.5 mm i són linear-lanceolades; el pedicle és fi, de fins a 6 mm. Els tèpals de les flors masculines fan 3-3.5 1 mm i són d'un groc verdós. Els estams tenen filaments de fins a 2.2 mm de longitud, amb antereres grogues de 0.2 mm. Els tèpals de les flors femenines fan 2-2.5 0.8-1 mm i són verdosos. Els estils fan 0.3 mm; els estigmes 0,5 mm i són grocs. El fruit fa 0.9-1.1 cm de diàmetre, és globós o gairebé, vermell al madurar, amb peduncle fructífer de fins a 6 mm. Les llavors (de 1 a 6 per fruit) fan 3 mm i són globoses, llises o una mica rugoses, de color castany fosc i tenen un rafe marcat.

MALURES: potexvirus (TRMV)

HÀBITAT I DISTRIBUCIÓ GEOGRÀFICA

Es fa a marges de boscos no massa secs ni massa freds, ombrívols. Poden acompanyar-lo: *Prunus spinosa*, *Rubus ulmifolius*, *Crataegus monogyna*, *Clematis vitalba*, *Lapsana communis*. És espècie típicament europea, del centre i Sud que arriba també al Magreb.

Tamus communis al món, segons GBIF

HISTÒRIA

Dioscòrides (segle I) reconeixia que les tiges cuites fan venir la regla, encongeixen la melsa quan hi ha esplenomegàlia, calmen les convulsions dels epilèptics, alleugen les paràlisis parcials (*perlesia*) i els vertígens, a més de ser diürètiques. La rel és menys eficaç. Les fulles en emplastre, amb vi, curen les úlceres del fregament de la creu a les mules, i també alleuja les dislocacions.

PROPIETATS MEDICINALS

- analgèsic
- anti-equimòtic
- antihemolític (p.p. cumarines)
- antiinflamatori (p.p. extracte alcoholic)
- antiproliferatiu de cèl·lules canceroses
- antireumàtic
- comestible (tiges, com espàrrecs)
- diürètic
- hemolític
- inhibidor de la xantina-oxidasa (p.p. cumarines)
- irritant de la pell (produeix butllofes)
- lumbàlgia
- purgant
- rubefaent

- tòxic (pels oxalats) FRU (excepte si es cou dues vegades)
- vomitiu
- vulnerari

USOS MEDICINALS

- alopècia
- bronquitis
- càncer de coll de matriu HeLa
- dislocacions
- èczema (ungüent)
- epilèpsia
- esplenomegàlia
- gota
- lesions musculars
- contusions
- paràlisis parcials
- pleuresia
- refredats
- restrenyiment
- rinovirus 1B
- tos-ferina
- varius (ungüent)

ALTRES USOS

Per pescar en gorgs amb poc cabal adormint els peixos amb l'aigua de matxucar la planta. Aleshores queden surant a la superfície i de panxa enlaire.

PRINCIPIS ACTIUS DEL TAMUS COMMUNIS

- 2-hidroxi-3,5,7-trimetoxi-9,10-dihidro-fenantrè
- 2-hidroxi-3,5,7-trimetoxi-fenantrè
- 2,3,4-trimetoxi-7,8-metilèn-dioxi-fenantrè
- 2,7-dihidroxi-3,4-dimetoxi-fenantrè [=nudol]
- 2,7-dihidroxi-3,4,8-trimetoxi-fenantrè
- 3-hidroxi-2,4-dimetoxi-7,8-metilèn-dioxi-fenantrè
- 3,7-dihidroxi-2,4-dimetoxi-fenantrè
- 3,7-dihidroxi-2,4,8-trimetoxi-fenantrè [=confusarina]
- 5,8-dimetoxi-psoralè
- 7-hidroxi-2,3,4-trimetoxi-fenantrè
- 7-hidroxi-2,3,4,8-tetrametoxi-fenantrè
- beta-sitosterol REL
- campesterol REL
- dioscina [=diosgenina bis-alfa-L-rhamnopiranosil(1----2/1----4)-beta-D-glucopiranosid]
- diosgenina
- estigmasterol REL
- gracil·lina [diosgenina-alfa-L-rhamnopiranosil(1----2)-beta-D-glucopiranosil(1----3)-beta-D-glucopiranosid]
- heraclinina
- histamina
- iso-bavachina
- licoxantina
- lioniol
- metil-proto-dioscina
- metil-proto-gracil·lina
- metil-proto-neodioscina
- mucíl·lag
- oxalat càlcic
- saponina